

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת משפטים תשס"ו

"נעשה ונשמע" - "קיימו וקבלו"

והנה, אחר בקשת המחילה מרבינו יונה ז"ל, הייתי אומר אף יותר מזה: לכאורה, ישראל מקבלים שכר לא רק כאילו קיימו את כל התורה כולה, אלא אף יותר מכך. מדוע? שהרי ישראל לא ידעו מה יצנה אותם ה' לעשות. אמנם בסופו של דבר ה' ציוה עליהם שביום אחד בשבוע יאכלו שלש סעודות וביום אחד בשנה יצומו, אבל היה יכול להיות גם להיפך, שה' יצוה עליהם לצום יום אחד בכל שבוע, וביום אחד בשנה לאכול שלש סעודות. ואם כן, כיון שישראל אמרו מראש "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", הרי שקבלו עליהם לקיים את התורה גם באופן האחרון. ואם קבלה כזו כעשיה היא חשובה, הרי מגיע להם שכר כאילו צמו חמישים יום בשנה, ולא רק יום אחד, וכאילו קיימו אלפי מצוות ולא רק תרי"ג מצוות (שהרי הקב"ה היה יכול לצוות אותם על הרבה יותר מתרי"ג מצוות).

כעין זה יש לבאר גם במקום אחר בתורה. הקב"ה אומר לאברהם אבינו: "לך לך... אל הארץ אשר אָרָאָךְ" (בראשית יב, א). מדוע ה' אינו מגלה לאברהם באיזו ארץ מדובר? אומר רש"י: "כדי לתת לו שכר על כל דיבור ודיבור". חושבני שבדברי רש"י אלו כלולה גם הנקודה שהזכרנו: אם ה' היה אומר לאברהם ללכת לארץ כנען, אברהם היה מקבל שכר רק על הליכה מחוץ לארץ כנען. עכשיו שלא גילה לו לאן הוא מתבקש ללכת, אברהם מוכן ללכת לכל מקום שה' יאמר לו, גם אם יאמר לו ללכת לנוווגיה או לדרום אפריקה (הרחוקים מחוץ הרבה יותר מאשר א"י). ממילא השכר המגיע לאברהם הוא הרבה יותר גדול מאשר על הליכה מחוץ לארץ ישראל. וכך גם כאן. אם ישראל אומרים "כל הדברים אשר דבר ה' נעשה ונשמע", השכר המגיע להם על כך הוא הרבה יותר גדול מאשר על קיום כל התורה כולה, שכן הם מצדם היו מוכנים לקיים גם יותר ממה שנצטוו עליו בסופו של דבר בפועל. זוהי, עכ"פ, לדעת רבינו יונה, מעלתה הגדולה של אמירת "נעשה ונשמע" שאמרו ישראל, שקבלו ע"י זה שכר כאילו קיימו באותה שעה את כל התורה כולה.

הקדמת "נעשה" ל"נשמע" - בטוי לשאיפה למדרגות גבוהות

אבל אולי מותר לבאר את מעלתה של הקדמת "נעשה" ל"נשמע" גם באופן אחר. חז"ל אומרים: "מהיכן למד אברהם את התורה? רבן שמעון אומר: נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה... רבי לוי אמר: מעצמו (מפינתו) למד תורה" (ב"ר

אמירת "נעשה ונשמע" - כקיום כל התורה כולה בפועל

כתוב בפרשתנו: "ויקח סֵפֶר הברית, ויקרא באזני העם, ויאמרו: כל אשר דָּבַר ה' נעשה ונשמע" (שמות כד, ז). כידוע, חז"ל שבחו מאד את העובדה, שישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע". חז"ל אומרים: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים רבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" (שבת פה, א). עוד אמרו: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן: מי גלה לְכַנֵּי רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו"?! (שם) ונאמרו גם שבחים אחרים. וצריך להבין: מה המעלה הגדולה בזה, שהקדימו "נעשה" ל"נשמע"?

אפשרות אחת בהסבר הענין, מצינו בפירושו של רבינו יונה ז"ל למסכת אבות. חז"ל אומרים במסכת אבות: "כל שמעשיו מרובים מחכמתו, חכמתו מתקיימת" (אבות פ"ג מ"ט). וקשה: איך יתכן שמעשיו של אדם יהיו מרובים מחכמתו? הרי אדם לא יניח תפלין ולא יעשה קידוש בשבת ולא ישמר מל"ט מלאכות, אם לא למד על כך לפני כן. החכמה קודמת א"כ לכל מעשה, וממילא לא יתכן לכאורה מצב של "מעשיו מרובים מחכמתו"! שאלה זו שאל רבינו יונה ז"ל, ותירץ כך: ב"מעשיו מרובים מחכמתו", אין הכוונה למעשים בפועל, אלא הכוונה היא "שיקבל על עצמו לעשות כל הדברים אשר יגידו לו... [ממילא, על ידי זה] אף מי שאינו יודע ואינו עושה - נקראין 'מעשה', על שם כי יש לו שכר עליהם כאילו עשאו" (פירוש רבינו יונה שם). כלומר, אם אדם מקבל על עצמו לקיים את כל התורה, אפילו אינו יודע עדיין את פרטי מצוותיה וממילא אינו מקיים את הכל, נחשב לו כאילו קיים את הכל בפועל, ומקבל שכר כאילו עשה! ובלבד שלאחר הקבלה, באה באמת ההשתדלות ללמוד ולקיים בפועל. אבל אם אדם יאמר: "אני מקבל על עצמי לקיים את כל מה שאלמד", ואחר כך יסגור את הגמרא ולא ילמד כלום - הרי קבלתו חסרת כל ערך]. זוהי גם המעלה שבאמירת "נעשה ונשמע" של בני ישראל. היינו, שבזה "קבלו עליהם תחלה לעשות כל אשר יצוה עליהם וישמעו, ומיד קבלו שכר כאלו עשאו" (רבינו יונה שם).

דומה למקור, ועד כמה שמסוגל ה"צלם" הגשמי לקלוט חכמת האלקים - חכמתו ורצונו של ה"צלם" הם כחכמתו ורצונו של האלקים. ועל כן אברהם אבינו שהוא צלם אלקים, יכול להשיג את התורה מעצמו, וכך גם יצחק אבינו ויעקב אבינו. האבות הקדושים שמרו על ישרותם לאורך כל חייהם [אשר על כן נקראו האבות "ישרים" (ע"ז כה, א)], ועל כן השיגו את התורה מעצמם ומתוך עצמם, בלי צורך לקבלה מן החוץ. אבל שאר בני אדם אינם כך. שאר בני אדם נבראים ישרים, אבל אחר כך הם כבר מבקשים "חשבנות רבים". הם אינם מחפשים בישרות מהו רצון ה', אלא מחפשים מה כדאי לי ומה נעים לי, ולכן הם אינם מגיעים לאמת. מספרים ששאלו פעם סוחר אחד, כמה הם שנים כפול שנים. ענה הסוחר: תלוי! אם אני קונה - זה שלוש, אם אני מוכר - זה חמש!... כשעושים חשבון בצורה כזו, מתוך כוונה מראש להגיע לתוצאה שנוחה לי, אי אפשר כמובן להגיע לתוצאת אמת ולהשיג את האור האלקי. המידות משפיעות אצלנו מה לפסוק, ולכן איננו משיגים מעצמנו את התורה האמיתית. אנו זקוקים למשה רבנו שיאמר לנו מהו רצון ה'.

טעמים לגזרת המן

ישראל לא מגיעים למדרגת האבות להשיג את התורה מעצמם. הם זקוקים למשה שיתן להם את התורה. אבל גם לאחר שהתורה כבר ניתנת להם, הם מתדרדרים ומגיעים בסופו של דבר לשכוח את התורה שקבלו. הם חוטאים בעגל, אחר כך בחטאים אחרים, עד שהגיעו לחורבן בית ראשון ולגלות. בגלות שכחו את התורה עוד יותר. כשחזרו מן הגולה, עזרא קורא בספר התורה, ומגלה "תגלית גדולה" - שצריך לשבת בסוכות בחודש השביעי! (נחמיה ה, יג) אצלנו כל ילד יודע שבסוכות צריך לשבת בסוכה, ושם לא ידעו. לא ידעו גם ש"לא יבוא עמני ומואבי בקהל האלקים עד עולם" (שם יג, א). גם זו היתה "תגלית" חדשה עבורם. כל כך היתה שכחת התורה רבה. ודאי לא אצל כלם, היו צדיקים כמו דניאל חנניה מישאל ועזריה, ומרדכי ואסתר, שודאי לא שכחו את התורה, אבל המון העם שכח את התורה בזמן הגלות.

על אותה תקופה נאמר: "בימים ההם, פְּשָׁתַת המלך אחשורוש על כסא מלכותו" (אסתר א, ב). מהו "בימים ההם"? אומרים חז"ל: "בְּיָמֵי הַהֵמָּה ראייתי ביהודה דְּרָכִים גְּתוֹת בְּשָׁפֶת" (נחמיה יג, טו), שהיו מחללים שבת, עד שנחמיה עושה שם תיקון. [נחמיה הוא זה שגזר את גזרת מוקצה עם כל חומרתה. הרבה יותר ממה שאנו מחמירים, היתה חומרת איסור מוקצה בימי נחמיה (ע"י שבת כג, ב), מפני שהיה אז זלזול גדול בקדושת שבת, ולכן החמיר באיסור מוקצה, כדי לחזק את שמירת השבת]. אמר הקב"ה "תנו ימים כנגד ימים" [בְּיָמֵי הַהֵם, פְּשָׁתַת המלך אחשורוש" וכו', כנגד בְּיָמֵי הַהֵם הַהֵמָּה ראייתי ביהודה דְּרָכִים גְּתוֹת

צה, ג]. כלומר, אברהם השיג את כל התורה כולה מעצמו, וגם קיים את כולה עד שלא ניתנה (קדושין פב, א), וכך גם יצחק אבינו ויעקב אבינו. אפשר אם כן לומר, שזו היתה כוונתם של ישראל שהקדימו "נעשה" ל"נשמע". ישראל רצו לומר בזה: רצוננו להיות בדרגת אבותינו, לדעת ולקיים את התורה מעצמנו, בלי שמיעה ("נעשה" - מעצמנו). מה שלא נוכל להשיג מעצמנו מפני שאיננו במדרגתם של אברהם יצחק ויעקב, נקבל ע"י שמיעה ממשה רבינו ("נשמע"). אבל עד כמה שנוכל, נשתדל להשיג את התורה מעצמנו. זוהי המעלה של הקדמת נעשה לנשמע, שרצו להגיע למדרגת האבות, להבין מעצמם את רצון ה'.

אמנם מצד אחד, יש לכאורה מעלה שלא להיות בזה כאבותינו. חז"ל אמרו: "גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה" (קדושין לא, א). אם כך, עדיף לכאורה לשמוע את התורה מפי משה, להיות בבחינת "מצווים ועושים", ולא להשיג את התורה באופן עצמאי. אבל באמת אין זה כך. שכן מפני מה גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה? והרי הסברא נותנת להפך? הסבירו התוספות (שם ד"ה גדול) - מפני שהמְצַוָּה ניגש לקיים את המצווה עם יותר יראת שמים, שמא לא יקיימנה בשלמותה וכהלכתה, ויענש. מה שאין כן מי שאינו מצווה, אם לא יעלה בידו לקיים את המצווה - לא קרה שום דבר. הוא לא יענש, כי ממילא אינו חייב במצווה. ממילא הוא ניגש למצווה עם פחות "יראת שמים" ופחות זהירות וזריזות. על פי טעם זה, אין אפוא חסרון בקיום המצוות של האבות הקדושים מצד שלא היו מצווים עליהן. מדרגתם היתה כל כך גבוהה, שגם בלי ציווי הם ניגשו לעשיית המצוות ביראה עצומה. כל שאיפת חייהם לא היתה אלא לעשות את רצון ה' בכל רגע ורגע, ממילא גם בלי ציווי היתה להם יראה גדולה, שלא יחסירו חלילה משהו מקיום רצון ה'. ישראל רצו א"כ להיות במדרגת האבות, שיהיה אכפת להם שלא להכשל בשום מצווה, גם אם לא נצטוו עליה. אלא שלא זכינו, ואנו צריכים לשמוע את הכל ממש כדי שנדע מה לעשות. כי איננו במדרגת האבות, ואין לנו אפשרות להשיג את התורה מעצמנו. אנו צריכים לשמוע ממש מה לעשות, והלואי שאז נעשה את הכל.

מדוע האבות הצליחו להשיג את התורה מעצמם, ואנו איננו מצליחים להשיג את התורה מעצמנו, אלא זקוקים למתן תורה כדי לדעת את התורה? התשובה לשאלה זו כתובה בספר קהלת: "אשר עשה אלקים את האדם ישר, והמה בקשו חשבנות רבים" (קהלת ז, כט). הקב"ה ברא את האדם ישר, ואם היה נשאר בישרותו, ומחפש את האמת ביושר - היה מגיע באמת לידיעת התורה מעצמו. כי האדם הוא צלם אלקים, והתורה היא חכמת אלקים ורצונו; ועל כן, עד כמה שה"צלם"

מדוע לא תקנו פורים בי"ג באדר?

חז"ל קבעו לנו לעשות פורים בארבעה עשר באדר ובחמישה עשר בו. מדוע? כיון שבשושן נחו מן המלחמה בחמישה עשר, ובכל העולם נחו בארבעה עשר, ועל כן "כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם" (אסתר ט, כב), קבעו לעשות את ימי הפורים גם לדורות. שואל החת"ם סופר (סוף פרשת תצוה דף פא ע"ב ד"ה לקיים): הרי את פסח קבעה התורה בשבעת הימים שבין מכת בכורות לטביעת המצרים בים, ולא ביום שאחר כך, שבו נחו כבר מן המצרים. מדוע א"כ את פורים קבעו חז"ל בימים "אשר נחו בהם היהודים מאויביהם", ולא ביום י"ג באדר, שבו היתה המלחמה, ובו היה עיקר הנס?

תירץ החת"ם סופר: אם היה נקבע פורים ליום המלחמה, היו כל ישראל עושים פורים ביום אחד, והיה נוצר מצב שכל ישראל נמצאים במצב של "עד דלא ידע" ומתבטלים מתורה [כנראה רצונו לומר, שיש בזה סכנה לקיום העולם, כמבואר בנפש החיים (שער א' פט"ז בהגה"ה), ש"כל חיותם וקיומם של העולמות כולם הוא רק ע"י התורה הקדושה כשישראל עוסקין בה... ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו"ו]. ועל כן לא קבעו את פורים ביום המלחמה אלא ביום המנוחה, שהיה ב"ד לבני שאר המדינות, ובט"ו לבני שושן; נמצא שביום שא"ה שותים אלה לומדים, וביום שא"ה שותים אלה לומדים.

היום זה כבר לא בדיוק כך. רבים "מחמירים" לעשות שני ימים פורים; שוהים ב"ד בפרוים ובט"ו במקומים, ויומיים לא לומדים... אבל כנראה שיש יהודים שכן לומדים בפורים. עובדה שהעולם מתקיים גם בימי הפורים. ה"נודע ביהודה", למשל, כתב תשובה בליל חמישה עשר באדר בפראג, וכתב בה: "הלילה הזה, רבים שתו, רבים ישחו, ורבים אומרים נשקנו יין גם הלילה". אולי רמז בזה, שיש סוברים שבפראג פורים צריך להיות בט"ו. בכל זאת מצא ה"נודע ביהודה" זמן ללמוד ולכתוב תשובה בהלכה ביום זה. גם ה"תשובה מאהבה", תלמידו של ה"נודע ביהודה", כתב תשובה ארוכה ביום ט"ו באדר בעיר פראג (כמצויין בתחילת התשובה), כשהוא מציין בתחילת דבריו: "הנה פה עיר פראג המהוללה, נהגו אבותי ורבתי ואבות אבותי היראים וחרדים על דבר ה', לקרוא את המגלה גם בט"ו, ומשלחים מנות ומתנות לאביונים וסעודה, ואומרים שיש ספק אם היא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, וכן אני נהגתי אחריהם מיום שעמדתי על דעתי" (תשובה מאהבה ח"א סי' ר"י). בכל זאת מצא ה"תשובה מאהבה" זמן ללמוד ולכתוב תשובה בהלכה ביום זה. גם בדור שלנו, הג"ר חיים קניבסקי שליט"א, כתב ספר בליל חמשה עשר באדר. הרי שיש, כנראה, יהודים שלומדים גם בפורים...

ב"שפ"ת". אם יש חילול שבת, באה גזירת המן בתור עונש על חילול שבת (אסתר א, י). אמנם גזרת המן קדמה ל"בימים ההם" ראיתי ביהודה ד'רכים ג'תות ב"שפ"ת", אבל כנראה שחז"ל הבינו, שאם בימי נחמיה היה המצב כזה, הרי שגם בזמן גזרת המן [שהיה מעט לפני כן] היה המצב כך. ממילא, אם "בימים ההם... ד'רכים ג'תות ב"שפ"ת", סימן שהשבת היתה רפויה בידם, לכן באה גזירת המן על הדבר הזה.

עוד אמרו חז"ל, שגזירת המן באה מפני שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר הרשע (מגילה יב, א). אמנם רבנו תם סובר (פסחים נג, ב תוד"ה מה) שהצלם הוא לא היה עבודה זרה, אלא רק אנדרטא שעשה נבוכדנצר לכבוד עצמו, אך בכל זאת היה נעשה קידוש השם גדול אם היו מוסרים את הנפש שלא להשתחוות גם לצלם כזה. ואולם חוץ מחנניה מישאל ועזריה, לא היה בכל ישראל מי שיקדש את השם וימסור את נפשו על הדבר הזה. [דניאל לא היה שם (סנה' צג, א), וכנראה גם יחזקאל לא היה שם].

והעיקר מה שחז"ל אומרים, שבימי החורבן ישראל טענו "מודעא רבא לאוריתא" (שבת פח, א). טענו שהתורה ניתנה להם באונס, ואין הם חייבים לקיימה. אמנם אמרו "נעשה ונשמע", אבל אמרו כן מתוך כפיה, שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם: "אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם" (שם), והסכמה מתוך אונס, אינה הסכמה. אמר הקב"ה: "חיי אָנִי נָאִם ה' אלקים, אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה וּבְחֶמֶה שפוכה אמלוך עליכם" (יחזקאל כ, לג). אם אתם טוענים "מודעא רבא", אביא לכך שתכירו במלכותי שלא באונס. בא הנס בימי אחשורוש, ובעקבות כך - "קָיְמוּ וקבלו היהודים" (אסתר ט, כז), קָיְמוּ מה שקבלו כבר (שבת פח, א), הודיעו שעששויהם מקבלים את התורה ברצון.

חז"ל נחלקו, אם אפשר לנהוג ביום טוב באופן של "כולו לה" בלי "לכס", או שחייב להיות דוקא "חציו לה" וחציו לכס" (פסחים סח, ב). ובכל זאת, אומרת הגמרא, ישנם ארבעה ימים שבהם לכל הדעות צריך שיהיה גם "לכס" - בשבת, בשבועות, בערב יום הכפורים, ובפורים (שם). חשבתי, למה דווקא ארבעת הזמנים האלה? על שבועות מפורש הטעם בגמרא - "יום שניתנה בו תורה הוא". אבל למעשה, גם על שלשת הזמנים האחרים אפשר לומר כן: שבת - יום שניתנה בו תורה הוא; "רכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל" (שבת פו, ב). ערב יום הכפורים - יום שניתנה בו תורה הוא, שניתנו בו (ביוה"כ) הלוחות האחרונים. וכן פורים - יום שניתנה בו תורה הוא; "קָיְמוּ וקבלו היהודים" - קָיְמוּ מה שקבלו כבר. כל ארבעת הזמנים המוזכרים בגמרא הם אפוא זמנים של מתן תורה, לכן ככולם הכל מודים דבעינן נמי "לכס".

תרגום התורה ליונית. האשכנזים מזכירים זאת בסליחות של עשרה בטבת, ששמונה בטבת הוא יום צום על תרגום התורה ליונית (עי' שו"ע או"ח סי' תק"פ ס"ב). מה רע בתרגום התורה ליונית? כי גם זה משכיח את התורה. הרבה מדרשות חז"ל לא ניתנות להבנה כאשר התורה מתורגמת ליונית, שכן הרבה מדרשות חז"ל בנויות על דקדוק הלשון, על גימטריאות, על ראשי תיבות, על חסרות ויתרות, ועל הרבה דברים אחרים שאי אפשר לתרגמם לשפה אחרת.

גם הקבלה שבימי משה רבנו, הקבלה הגדולה של "נעשה ונשמע", עוד לפני שישראל טוענים "מודעא רבא לאוריתא", לא היתה קבלה שלמה. חז"ל אומרים: "אפילו בשעה שהיו אומרים 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', היו אומרים בפיהם אחד ובלבם אחד, שנאמר: 'ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו' (תהלים עח, לו)" (במ"ד ז, ד). כלומר, אמירת ה"נעשה ונשמע" היתה אמירה של אחד בפה ואחד בלב ח"ו. ודאי לא כולם היו כך; כשאהרן, יהושע, נחשון וכלב אומרים "נעשה ונשמע", הם אומרים זאת בלב שלם. אבל כשדתן ואבירם והערב רב אומרים "נעשה ונשמע", הם אומרים זאת בלב חסר, לב שהוא בבחינת "לבם לא נכון עמו". דבר זה גורם, שאחרי ארבעים יום כבר עושים עגל, כי הקבלה לא היתה קבלה בלב שלם. גם כשכלם אומרים פה אחד "נעשה ונשמע", ויען כל העם קול אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' נעשה" (שמות כד, ג. ועי' רש"י בפסוק א' שם, שפרשה זו קודם מתן תורה נאמרה, אע"פ שנכתבה אחריו), הלב הוא לב שונה. שונה הלב של אהרן מהלב של דתן ואבירם, ומהלב של יהודי אחר. כל אחד עם הלב שלו.

מה עלינו לעשות? עלינו להשתדל להתקרב למעלה של אהרן הכהן ושאר הצדיקים. להשתדל לקבל את התורה בלב שלם. אהרן הכהן ושאר הצדיקים אמרו את ה"נעשה ונשמע" ערב ההתגלות הגדולה בהר סיני. גם אנו בע"ה עומדים ערב ההתגלות הגדולה. הרי אנו אומרים תמיד: "והוא ישמיענו ברחמיו שנית". אנו מקווים שתהיה שוב ההתגלות אלקית. מתי? - באחרית הימים. הקב"ה הבטיח, שבאחרית הימים "אשפוך את רוחי על כל בשר" (יואל ג, א). כלם יהיו נביאים. אמנם גם כשה' ישפוך את רוחו על כל בשר מסתמא לא כלם יהיו שווים, תלמידי חכמים גדולים יהיו נביאים גדולים, ואחרים יהיו נביאים פחות גדולים, אבל בכל זאת נגיע לדרגת ההתגלות אלקית. אם כך, כדאי להתכונן, ועד כמה שאפשר להיות ממוחזן דגדלות, להיות קרובים למדרגות הגדולות של הנבואה. מתי זה יהיה? מתי תהיה ההתגלות? תלוי בנו! היא יכולה להיות אפילו "היום - אם קָלוּ תִשְׁמְעוּ" (תהלים צה, ז. ועי' סנה' צח, א). צריך אם כן להתכונן לקראתה, שלא נגיע אליה בלתי מוכנים.

"ליהודים היתה אורה ושמחה וְשֵׁשׁ וְיָקָר" - כן תהיה לנו, במהרה בימינו, אמן.

אבל חוץ מן הטעם שכתב החת"ם סופר, אולי מותר לומר סיבה נוספת לתיקון ימי פורים בימי המנוחה ולא בימי המלחמה: אם היינו עושים פורים בימי המלחמה, היה נראה מזה כאילו אנו מודים לה' רק על ההצלה הגשמית שהיתה ביום זה, שניצלנו מגזירת המן הרשע. והרי לא רק על זה אנו מודים לה', אלא גם ובעיקר על כך שהגענו למדרגה של "קָיָמוּ וקבלו", שזה התברר רק כשנגמרה המלחמה, כשנחו מאויביהם. אם היו חוזרים ומקבלים את התורה בשעת המלחמה, שוב היו יכולים לטעון שקבלו מאונס. לכן קבלו אחרי שנגמרה המלחמה, כשכבר עבר האונס, אז ברור שהקבלה היא מרצון. לכן נקבעו ימי הפורים דווקא לימים אשר נחו בהם היהודים. אז מתבררת המדרגה של "קָיָמוּ וקבלו", שמקבלים את התורה ברצון.

להתכונן להתגלות הגדולה!

מצד אחד פורים היה באמת דבר גדול, גם הצלה גשמית מהמן, וגם קבלת התורה מחדש, אבל מצד שני פורים הוא גם תחילה של תקופה של שכחת התורה. הנבואה מסתלקת מישראל כמה שנים אחרי נס פורים, וגם אור התורה מתחיל להתעמעם. עד בית שני היתה תורה בלי מחלוקות. חז"ל מביאים (ירי' חגיגה פ"ב ה"ב), שמימות משה רבינו עד ימות יוסי בן יעזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים לא היתה מחלוקת בין חכמי ישראל שלא הוכרעה. כל שאלה בהלכה שעלתה לדין - הצליחו להגיע בה להכרעת הדין. בימות יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן הופיעה לראשונה מחלוקת שלא הצליחו להכריע בה (אם לסמוך על ראש קרבן שקרב ביום טוב, או לא לסמוך עליו), ומחלוקת זו נמשכה במשך כמה דורות (משנה חגיגה טז, א). אחר כך, בימי שמאי והלל, הצטרפו למחלוקת זו עוד שלש מחלוקות שלא הצליחו להגיע בהן להכרעה, ובימי תלמידיהם של שמאי והלל - רבו התלמידים שלא שמשו את רבותיהם כל צרכן, ורבו המחלוקות בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות (ירי' שם, וסוטה מז, ב). חז"ל בזמנם קבעו תענית על הדבר הזה, שנעשתה התורה כשתי תורות (עי' שו"ע או"ח סי' תק"פ סוף ס"ב). והנה היום יש כבר לא רק שתי תורות, אלא מאות תורות! הרמב"ם פוסק כך, והרי"ף פוסק כך, ורבינו תם פוסק כך, ורש"י סבר אחרת - התורה נעשתה אצלנו כמאה תורות. קיימות מחלוקות רבות בין חכמי ישראל, ואין מצליחים להגיע בהן להלכה ברורה. זוהי שכחת התורה. "יחֲשֹׁן [על פני תהום] (בראשית א, ב) - דרשו חז"ל: זו יָן, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיה" (ב"ר ב, ד). אמנם ניצחנו ב"ה את היוונים, ועל זה יש לנו את חנוכה, אבל יחד עם זה - החושך נשאר. "חֲשֹׁן" - אותיות "שכח". השכחה של התורה, שבאה בעקבות המחלוקות ובעקבות תרגום התורה ליונית, נשארה. חז"ל קבעו תענית גם על זה, על